

POST OTTO WAGNER

A POSTATAKARÉKTÓL A POSZTMODERNIG, MAK, BÉCS, 05. 28. – 09. 30.

SZÖVEG TEXT: SZEGŐ GYÖRGY FOTÓK PHOTOS: MAK

A cím magyarul is értelmezhető szójátéka mögött egyszerre látványos és tudományosan izgalmas kiállítással társul a bécsi MAK a Wien Museum monografikus bemutatójához (utóbbiról lásd MÉ 2018/3). Mindkét kiállítás apropója a mester halálának 100. évfordulója, de 1918 egyúttal az Osztrák Köztársaság születési éve is, és a Wagner-oeuvre markánsan modern íve jól illeszkedik az új osztrák állam megteremtésének apoteózisával.

KIÁLLÍTÁSI ENTERIŐR © MAK/GEORG MAYER

Otto Wagner ifjúkori munkái Ferenc József államát dicsőítették. A mostani kiállításon is megjelennek a korai, tradicionális felfogást tükröző, sokszor urbanisztikai léptékű, sőt vízionárius főművek, de a hangsúly a modernitás úttörőjeként tisztelt építész jövőt alakító munkásságán, illetve sok, máig ható újító teljesítményén van. Ehhez járulnak a kurátorok szabad asszociációja nyomán a következő száz év Wagnerre visszavezethető izgalmas építészeti kísérletei. Az eredmény egy páratlan bemutató.

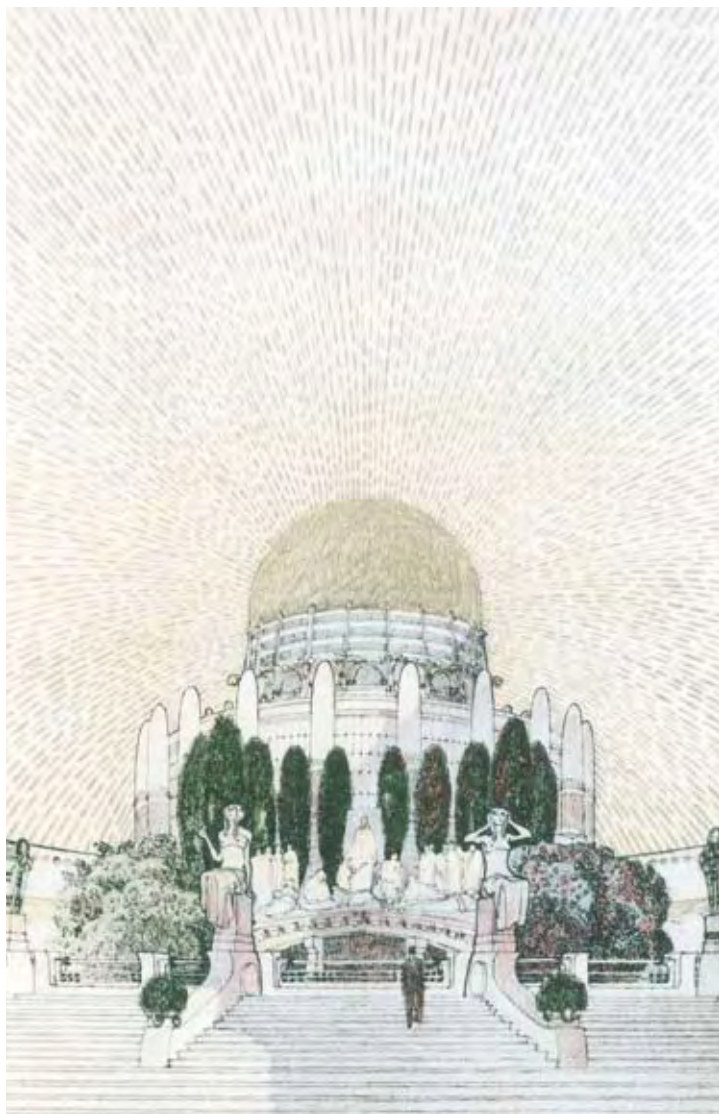
Építészettörténeti revelációként hatnak az asszamlázsok, melyeken a tanítványok, a Wagner-iskola építészeti kufutását követ-

hetjük: Jan Kotěra hatását a Pavel Janák-féle cseh kubizmusra, vagy Joze Plečnik és Max Fabiani hatását a horvát-szlovén regionális art deco építészetre. Az utóbbi bécsi munkásságát felvillantó, anyaghasználattal foglalkozó egységben a tárlat kiemeli a pécsi Zsolnay gyár építészeti kerámia fejlesztéseinek szerepét. De a teljesítményük újjáéledése ott látható a 20. századvegi posztmodernben, ahogyan a Wagner-architektúra urbanisztikai léptékének újra megjelenését is felidézik Leon Krier vagy Ricardo Bofill gigantikus műveivel.

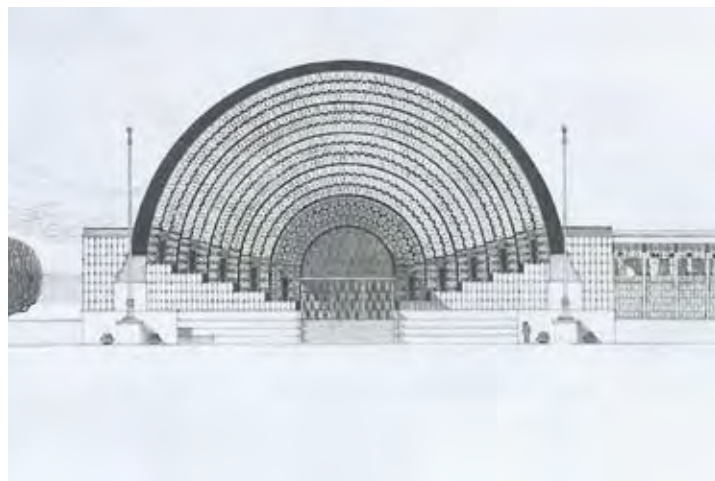
A *Terv és metódus* rész kiindulópontjai a Duna-csatorna kiépítése (1898–1908) és a

városképet átalakító Wiener Stadtbahn viaduktjai, megállói (1894–1901). Az új infrastruktúrára alapozó dimenzió hamarosan megjelenik a világ „nagy terveiben”: a chicagói világkiállítás (1893) mentén körvonalazódó, Daniel Burnham-féle várostervben, Eliel Saarinen Helsinki-Munkkiniemi (1915), Hendrik Petrus Berlage Amszterdam-Dél (1914) vagy Canberra urbanisztikai tervpályázati (1912) anyagaiban. Ebben az időben erősen hat Wagner ideája, amit az 1911-ben megjelent *Großstadt in einer Studie* fogalmaz meg. A tanítványok fantasztikus tervei közt megjelennek olyan emblemikus munkák, mint Medgyaszay István Nemzeti Panteonja (1903), Alois (Vjekoslav) Bastiltól az Okkultizmus Tudományos Egyesületének Palotája (1902), vagy Franz Kay Pompei projektje: Ünnepi ház a táncosnőknek / „Hic Habitat Felicitas” Lacroma (Horvátország) szigetére. A túldimenzionált közösségi célú, illetve emlékmű karakterű épületek tervben maradtak, de a Wagner-tanítványok jóvoltából megépülhettek később pl. Karl Ehn Karl-Marx-Hof (1927–1930), Hubert Gessner Karl-Seitz-Hof (1926–1933) vagy Heinrich Schmid és Hermann Aichinger Rabenhof (1925–1928) nevű, gigantikus munkáslakóházai.

Ezek a példák sok évtizeddel később felkeltették a nagy konstrukciók olyan úttörőinek figyelmét, mint Frei Otto. Később a posztmodern emblemikus figuráinak – Robert Venturi, Denise Scott Brown, Shin Takamatsu, Walter Pichler, Hans Hollein – szerkezetet, dekort, szimbólumot ötvöző műveiben is megjelentek. Az óriáskonstrukciók/infrastruktúrák esztétikai megjelenítésének wagneri példáit a kurátorok kapcsolatba hozzák olyan művekkel, mint Giles Gilbert Scottnak a Pink Floyd lemezborítójáról közismert Battersee Power Stationja (1925–1933), a Weber Brand & Partner – Benno Schachner Acheni Egye-

ALOIS VJEKOSLAV BASTL: AZ OKKULTIZMUS TUDOMÁNYOS TÁRSASÁGÁNAK PALOTÁJA, PERSPEKTÍVA, BÉCS, 1902

RUPERT POKORNY: TERMÁLFÜRDŐ ÉS SZANATÓRIUM TERVE, VÖSLAU, 1911-1912

MEDGYASZAY ISTVÁN: A GELLÉRTHEGYI PANTEON TERVE, 1903

temi Klinikája (1971–1985), Renzo Piano és Richard Rogers Centre Georges Pompidou Központja (1971–1977) vagy Hans Hollein Media-Linien müncheni olimpiai faluja (1972). A kiállítás tablói elgondolkodtatók, beleértve a posztmodern „következtetések” sokáig elutasított példáit is. Az építészeti gondolatok hatásainak új hálója szövődött a kiállításon.

A szecesszió korszakát is újjáértékelte korunk: a bécsi Stadtbahn városi infrastruktúrája ma él és virul, ám az állomások megmentéséért a városvédők többször is tüntettek. (Friss hír, hogy Wagner Steinhof templomát és alatta a Theater épületét „megkímélnék”

az ingatlanfejlesztők, de a szanatóriumi épületeket feláldoznák az építőüzletnek. Belejátszhat ebbe, hogy ott a náci időkben orvosi kísérleteket hajtottak végre gyerekeken – nem mindenki akar emlékezni erre. Ma egy rózsakertben van itt az emlékezés helye.)

A MAK tárlata egyszerre rendkívüli kitekin-téssel és részleteket feltáró alaposággal, sok humorral tekinti át a 20. század újító hevületét, építészeti különlegességeit – Wagner ürügyén, Wagnert ünnepeelve. E komplex teljesítmény a kurátort, Sebastian Hackenschmidtet és a tudományos tanácsadókat, Iris Medert és Moravánszky Ákost dicséri. A MAK-kal szinte

szemben áll a Postsparkasse épülete, a modern építészet ikonja. Az évfordulóra megnyílt benne az Otto Wagner Múzeum. Itt a kiállítási anyag részben maga a ház, a pénztárterem, de érdekesek az egykori építési, banküzemi dokumentumok és az eredeti bútorok is. A „cherche la femme” (keresd a nőt) régóta a roppant szellemi teljesítmények vélt/valós titka. A film drámai erővel láttatja Wagnernek a feleségéhez fűződő meghatározó szerelmét, akihez napi szerelmes leveleit az asszony halála után is rendre megírta. Roppant építészeti műve nem képzelhető el e megszállottan szenvedélyes emberi attitűd nélkül.